פשר הטיוטה ב"רביעיית רוזנדורף"

עמוס לויתן

[redacted]

הסטים לשרטוט את "רביעיית רוזנדורף" לנתן שחם, וש כי רבר מה נשאר בלתי משוערת. הספר, על אף בהירותו, שהוא אימה סוד בסיסו. גם לאחוד הפיזאה אין הוא ספר "הטעיות" – הוודיוניה תפריטה שלו, הסכינה ובישמות, הפרדוכסים והסתירות המתוחכמת, חוזרות ושוטח לב מרמזה כי שלא ליפול בפח שהן טומנות לשרוא לטמלי: "שוטר הוא אדם הירוע כי רעיונות, הבאמות, הבירות, מעני לשון מחנים וכיוצא בואה, הם מכשלים שעליהם צריך להלא בדיוק אל הסמק המיוחד", אומר הספר אגון לוונטל (1946) ואף על פי כן הספר אינו ספר אחון. קשה אף הוא הפוצאה שכניסה הפיזיות זו לה, הפשפוקאות כלן יחד בפראה נוספת שכמיב להן יחרות, אולם קשים אלה נפצרים בשום של הבר בספר עצמו ומסייע לנו בכך גם הפוצר, אשר בפרק הפיסיי האחרון מפרש בפירוה רבה את פוונותיו. "הפעון ברוה: היים קרעים בביפוי אחד הפעות. ארבע רפיות בעלות אופי שונה עיפות ליצירתה שם אפיות שפעיך לפשם ולוטן. הביפים להיים של פעלה: באמצעות הפשטה" (1246) או הפיסקה הבאה: "רק זאת אוכל לומר: הפאורות בהרפניה עשו אותי לאיש שאפיי. אני רוצה ליצור שרוה בלי עלילה, לכתוב רומן בלי רמות שלטת, ולהיות בעולם בלי ניבויים. הישפר על ארבעה יהודים פגרמניה שגלו לארץ ישראל בשנת 1937 ובלי בניגה בירוים, הוא ירבר היחיד שאני מסוגל לחשוב עליו היום." (1256) מובאות אלה הפיפות מתפפטות לנו בעיקר של רבר את הנושאים הגלויים בהם עוסק הרומן: רביעיה קאורית בפיפיפוקסטים של החברה הפושיפ, והאמנות בכלל, ירוה לחיים ולמוסר: הספר הגלה פלשון ופערנותו ומידת יכלתו להתעיות במלוהט הפיאלי הפיסון הציוני ותפשפת עריים בתרפות הפודרנית וכר. אבל, הוזקו פשום שהפתפ עצמו פפרש לנו את נושא הספר, נותרת השאלה בתום הקריאה, האפנם זהו הנושא העיקרי, או הנושאים האפיתיים. המעפיקים אותו?

הפתעות לקראת הסיום

ובאמת הרפים האחרונים מפא בספר. בעמוד 296 ואילך, מזמנים כמה הפתעות שקל לפספו עליהן אם אין סוראים אותם בתשומת לב:

ראשית, אנו למרים כי הרומן עצמו מסתיים ברישום היומני האחרון מ־26 באוגוסט 1939 וכי הקטע הבא נכתב לאחר פפיפה זמן של שש־עשרה שנים. ההיינו ביוני 1955. למעשה קטע זה הוא בבחינת נספח, או אחרית רבר לספר.

שנית, מתברר כי מה שקראנו עד כאן הוא אר "טיוטה" לרומן בלבר ולא הרומן הגמור עצמו. אומנם רומים על הטיוטה פוזרים כבר לאורך כל הפרק האחרון. אבל שם הם נראו בעיני כחלק מהסיפור עצמו, ואילו כאן, בעורת המאוחרת, הם בבחינת העיד הינצנית לו, לאחר מעשה, ובאמת רק פה אנו נעשים מודעים למשמעותה של "הטיוטה".

שלישית, כי בעצם בטיוטה זו לא נרחנו ממש "אנטומיה של רביעייה" וכי כרי לעשות כן יהיה צורך להביים ברומן העתירי מספר שיניים וכמו חי בשפתו מסרדים לרחנרוף, למשל, על גורל הטיוטה עצמה מספר לנו הספר כי נסיבו להתעניות בארץ נכשל וכי כתום הפלחמה עזב לאמריקה ומשם שב לגרמניה. הוא חזר שוב לארץ ב־1955 כרי לטפל בעזבונו של "אחוה אשה" הילרה, שבניהה נר) ומצא בין הנייר את הטיוטה לרומן הפעות הפפרית שנמסר. כבל שאנו מתפרפים, אישרא, אל פוסי של הספר, כך מתפרפת כביכול פפגרתו הייבה.

רביעית, פתגלים לנו פרטים על גורלם של ארבעת גיבורי הרביעייה שהפרקים, הבניירים תמונה עגמה לפרי של סוף חייהם. הרומן עצמו, הפסתיים באפצר בעמוד 296, כולל בפחתרת האחרונות הנאמרות על רוזנדורף) הבפפר: גרלה: "רביעייה הרוסה לצליל שיבא. היא הפגולה הפשונה ביותר של הרומן. הבבחה חפצה פן הבפפר־ברנע הפיפיקלי הפתיה ביותר והוא הרומן שאין לו שיעור שבין הצליל שהיה לצליל שיבא. האומנות הזאת אז היה הפרדים בפשה הפפר שבין הצליל שהלף הצליל שעריין לא בא" (1296). לעומת זאת גורלם של ניבורי הרביעייה, לאחר "שנפיפר" עצמם הבפפר לנו בפוף הפפר הוא שהוא לפרי: "פרדכי נפא לאשה חברת קיבוץ בפפת הצרון הלך ללמר שם פוסיקה. — פפאבנפלד נישאה לקצין בריטי ופרה היא נפבצה הילות של התאפדות הפלוהדפית של לונרון. לישנפסקי התגלגל לאפריקה ופרה הוא בלן ראשי בתאפדות של ניבאוזלים. — רוזנדורף בפלוהט הפיאלי תתיותי, והתלפיות שהוא עפה היו עזה אשתו. הוא אפנם הקים רביעייה חרשה, אבל היא חפרה את הפתח הפגישה בין עם לאחנו הכך ביניהה הפפגתית, שהיא פפגש שכיו היהר לחפציי. אולם הרגש הזה נפפך על אחנו "זיהכך" יהר ולאו יהוקו על הנשפה פלאה או תחפונת, בלתי־אפשרית בין הקפרים השונים. היים רוצים לשפש, וש היים על השתעקה שאינגו פתפפשת עך נפרוה, ואינגו פתגשפת עך תוש. זה פפשעותו הפכלית של העפרות כאן – היא פגעה הגשפה פלאה של השפה: נותרת תפיר באיקה השתעקה שאינה באה על פיצוי.

עקרון פרדוכסלי

באופן פרדוכסלי זה גם עקרון הרפני וגם עקרון פרוי, שפכרי בניירו היא הציוה: "רק בקוריפ של אבריי הבניפה אנו בני חורין להקניע אישר לפי שפגעתנו רוצים". אפנם יש בכך בהברה גם גם יפר אבריי פשוניפו: "יפולם של אפנו הוא נקורה שעקרי פעטה את אבריי הזהלה, ובכך נעקרי פעטו גם הפפר האחרוי". והבפפך נאפר עוד כי "הפלחפה היא אפלייה והלפן כותפ: יש רק פוסיקה, אנגחה הפפרינה של תרפות הפעפ." (1301). אפפר להפקיע ולפפר כי כך הרפני גם ביחפ הפן היהרי ואפרי־שראל. נקורה זו נרחנה בהרחבה בספר (ולא הרחבנו עליה את הריבור כאן) ופפרת הפחבר היא פפיפית באופן נחרץ לגבי הקניר הפפי פגעשפת הזיבור שבין הפם לאחנו כלופר מן הבניפה.

עם זאת בהפשכן אפרגן נראה שפפר הפרות פפריע את הבין, ופעל לכל הרבר כי בפן שפרות זו היא נפשה אפפ של הזיבור והביניה. וכפפ שלונטל בחר שלא "להגפים" בארץ ולהיות בגולה, פאותו טעם הוא בחר, לרעתי, לכתוב את ספרו "טיוטה" ולא "גניזה".

נמורה. שהרי כפי שכבר ראינו מגולהם של הניבורים, בפפים שהאובדה מצאה את ניפוחה פפ שפורות "שבירות־נשק", ואין הרים רק להנפל לבדו ניגל, בוכות הפיזור, ה"בלתי־נפריה". מה שלא כא לירי סיום, הוא שפפשיך להיות בנו ופה שיכה: להתגפש – צופן בתוכו פכבת פחר. עריפה אישרא הפיזור, שהיא בבחינת תוכנית לעתיר, על פיפשעו הפחולם.

מסר עלום נוסף

"רביעיית רוזנדורף" פבחינה צורנית היא כפשר ציורה נמורה ופלוששת, ולא פיזור, אבל פבחינת הפסר שלה, היא פגישה להישכן של רבר ובאה לומר לנו כי הזיפים הם אך פיזוה ערעי להאפים בבאלה, כאפן פשכולל ורב יכולת, בתר היה לשפם שלא יתכן לשתר רילוה ז על ירי שהיה פנפה להעביר פסר זה גם באופן צורני, שכן היה רן באופן זה את הציורה לכשלון אפנותי. אבל ניתן היה לשתר את באפצעות אותה תפלולה פפרוחית לקראת פפר של הרומן, הפפעת את הניבורים על פיהם.

ייתכן פיש כאן פסר עלום נוסף, בבחינת פר בתר פר שפפתכר פפנה כלפי עלפן הפפר: הוזקו פגישה הלישפ האפנותי, שעלה כל כך פשי ניהו, הוא שנותם לו אירגוה אניפי וזה אוהבה כגבי עצם פגישה הבהוכה הפפרוחי, העלול להפרית את הפשק גם. ובפי שנוהגים פפרים להשיב על השאלה הפפוכנת "שפי הפפר הפה ניהור שבעבור" בפילים "הפפר שאני עזיר לבעצי", אפשר שכך בריעבי, על הפפר שכתב הם אפרים "אין זו אלא טיוטה".

"רביעיית רוזנדורף" לנתן שחם היא יצירה ארכיטקטונית מלוטשת, אולם יוצרה, הסופר הבדוי אגון לוונטל, מתעקש לכנותה בשם "טיוטה" דווקא. פשר הדברים מצוי ברישום היומני האחרון, שש־עשרה שנים לאחר סיומו של הרומאן, המפר את אשליית הקריאה ומהפך את משמעות הדברים.

בארכיטקטוניה: מוסיקאלית מושלמת כאותה נגינה קאמרית שהיא נישאן, כשם "טיוטה" דווקא?

אם כן יש כמה וכמה תשובות, הן טלן נובעות מאותה תחבולה, שיש המכנים אותה "פוסטמודרניסטית" אשר ברגע פסויים, לקראת פופר של הספר, באה להעיד אותנו מחלום הפריאה, לעורר את מודעותנו לאשליה הספרותית ולומר לנו – מה שקראתם עד כאן היה אך "סיפור יפה", אך הדברים לאמיתם אודים הם: הרומאן אינו רומאן כי אם אך "רומן" או "טיוטה": גורל הניבורים בחייהם הממשיים שונה מגורלם ברומאן: מהות האובדה שונה מפהיפיהה וגם מעשה האמנות, הן הפוסיקלית הן הספרותית, לפתחה רוכן תמאת כבר שרנים פשלים בתשוקת אליה.

נגמה להחזיר פעם בהספר, ואולי בפשל כללי לנושאיו השונים תשפש לנו האובדה, המכילה את כולם. אם יש לספר אחו "נקודה פיבר", הנמצאת באפצר פוזך למפגרת הרומאן עצמו, אבל באיזה אופן באפר חוק, נראה לי שזו באפת הפגישה האפנותה בין הספר לאפה שפאבנפלד שבפוא. הספר עוסק לכל אורכו בפסכים הללו שבין רוח לחפר. בין פוסיקה לפין, בין אריגת ניבורי "הגברים", לניבוחה הנשית. שפה גם הוא אינו הספר פפעות: אפה – היא חוזר, ושפאבנפלד, (Saubert) פיידור ולפי פילוגו הגרפני־ עברי של שוברט) אנקֶ וגם אנקֶ, וגם קלֶ, וקאֶר הגבר בשרת, נושא האובנקים, הייגו אבר הפפירה. היצה כאן באותה פגישה אידוטית, הראשונה האפרונה עם הספר, אפרתי אפה רבר נוקפ "אני ריקה בפנים אפרה, הא יכול לשפוך בכה אפשהו רצה. ילר לא יקבא פזה" (1300). פפפעות הנילוי הזו שתות, אפרלילוי, היא בעצפ עקרו. "הניבוחה הנשית", שפשה בשם "אבר הפפירה" ושברוך זו או אחרת כל הניבורים הגברים שבספר פפשקעים אליה, לא תוכל לא להיחה ולא להפפיח. עם זאת בהבריי, "קוה היא פשפחיה פפפרים של אשה" ושפ.

וכאן אנו פניעים לרבר שאני פבאה אולי כפירוש הנסתר, ונם הפתור, של "ציורה זה: הקוסם, או הפחיר, הם הפפגרתיה פתפרת בין ישויות פתרחיה הפיריפ, הם פרי "הדפוי" הבלתי פוסק ביניהן. כך הרבר בפפיפה, כך הרבר בפאבנפ, כך הרבר בפזה הפפרינה שהיא פרי הפגישה בין עם לאחנו הכך ביניהה הפפגתית, שהיא פפגש שכיו היהר לחפציי. אולם הרגש הזה נפפך על אחנו "זיהכך" יהר ולאו יהוקו על הנשפה פלאה או תחפונת, בלתי־אפשרית בין הקפרים השונים. היים רוצים לשפש, וש היים על השתעקה שאינגו פתפפשת עך נפרוה, ואינגו פתגשפת עך תוש. זה פפשעותו הפכלית של העפרות כאן – היא פגעה הגשפה פלאה של השפה: נותרת תפיר באיקה השתעקה שאינה באה על פיצוי.

עקרון פרדוכסלי

באופן פרדוכסלי זה גם עקרון הרפני וגם עקרון פרוי, שפכרי בניירו היא הציוה: "רק בקוריפ של אבריי הבניפה אנו בני חורין להקניע אישר לפי שפגעתנו רוצים". אפנם יש בכך בהברה גם גם יפר אבריי פשוניפו: "יפולם של אפנו הוא נקורה שעקרי פעטה את אבריי הזהלה, ובכך נעקרי פעטו גם הפפר האחרוי". והבפפך נאפר עוד כי "הפלחפה היא אפלייה והלפן כותפ: יש רק פוסיקה, אנגחה הפפרינה של תרפות הפעפ." (1301). אפפר להפקיע ולפפר כי כך הרפני גם ביחפ הפן היהרי ואפרי־שראל. נקורה זו נרחנה בהרחבה בספר (ולא הרחבנו עליה את הריבור כאן) ופפרת הפחבר היא פפיפית באופן נחרץ לגבי הקניר הפפי פגעשפת הזיבור שבין הפם לאחנו כלופר מן הבניפה.

עם זאת בהפשכן אפרגן נראה שפפר הפרות פפריע את הבין, ופעל לכל הרבר כי בפן שפרות זו היא נפשה אפפ של הזיבור והביניה. וכפפ שלונטל בחר שלא "להגפים" בארץ ולהיות בגולה, פאותו טעם הוא בחר, לרעתי, לכתוב את ספרו "טיוטה" ולא "גניזה".